

izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

Uredništvo in upravniški prostori
2627 South Lawndale Ave
Office of Publication
2627 South Lawndale Ave
Telephone, Rockwell 6994

LETO—YEAR XXXIX Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 11. FEBRUARJA (FEB. 11), 1947 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 29
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Več tisoč angleških tovarn ustavilo obrat

Vlada odredila znižanje porabe električne sile zaradi pomanjkanja premoga. Premier Attlee se posvetoval s člani kabineta o krizi

London, 10. feb.—Več tisoč tovarn je moralo ustaviti obrat in zapreti vrata na podlagi drastične vladne odredbe, ki je bila izdana, ker je nastalo akutno pomanjkanje premoga. Kolese v tovarnah so bile ustavljene popolnoma. Skoro vse industrije so prizadete.

Sodi se, da bo več milijonov delavcev začasno odslovljenih. Ustavitev obrata je težak udarec britski izvozni trgovini. Kritična situacija je označena za "industrijski Dunkirk".

Poraba električne sile je bila znižana. Samo one industrije, ki se smatrajo za bistvene, bodo obratovala. Odjemalci ne bodo dobili električne sile od devetih dopolne do dvanajste ure in ne od dveh do štirih popoldne.

Milijoni ljudi bodo prezebali v hišah. Premier Attlee bo danes podal izjavo o kritični situaciji v parlamentu. Gotovo je, da bo tarča napadov s strani konservativcev in celo s strani laboritorov.

Bivši premier Winston Churchill, vodja konservativne stranke, je naznanil, da bo predlagal, naj parlament izreče nezaupnico delavski vladi. Zaključek glede znižanja porabe električne sile je naznanil v parlamentu Emanuel Shinwell, minister za kurivo. Dejal je, da ni drugega izhoda, zaeno pa je izrazil upanje, da se bo situacija izboljšala in da bodo tovarne čez nekaj dni obnovile obrat. Premier Attlee je sklical izredno sejo članov kabineta, na kateri so razpravljali o krizi.

Bolnišnice, transport in komunikacije niso prizadete v krizi. Nekatere restavracije bodo morale zapreti vrata. Trpljenje ljudi je povečal mrz. Včeraj

Kampanja za zvišanje plač učiteljem

Chicago, 10. feb.—Čikaške grupe so se odločile za kampanjo, da državna zbornica dovoli deset milijonov dolarjev za zvišanje plač učiteljem in učiteljicam v osnovnih šolah. Grupe so dobile oporo pri mestnem šolskem odboru. Delegacije bodo poslale v Springfield in predložile načrt zbornici. Pregled, ki je bil nedavno objavljen, kaže, da samo osem držav prispeva manj denarja za šolstvo kot Illinois, ki je sedma najbogatejša država v Uniji.

Domače vesti

Poroka

Chicago.—Dne 25. jan sta se poročila Louis Volk in Angeline Mozina, oba člana SNPJ. Zdaj se nahajata na potovanju v Mehiki. Srečno!

Si zlomila nogo

Lloydell, Pa.—Dne 14. jan. je mrs. Mary Guzel, članica društva 60 SNPJ in ABZ, tako nesrečno padla na ledu, da si je zlomila levo nogo v členku.

V bolnišnici

Duluth, Minn.—V bolnišnici St. Mary sta vsled operacije Jakob Smukovich in Pete Devich, oba iz Hibbinga.—Zima je tukaj sibirska.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Po kratki bolezni je v Euclidu umrla Mary Hiti, rojena Drobnič, doma iz vasi Radlje, fara Velike Bloke, v Ameriki 39 let, članica SDZ. Tukaj zapuša moža, dva sinova, dve hčeri (eno poročeno) in več sorodnikov.—Po poldrugetni bolezni je umrl Steve Bogadek, star 52 let, rodom Hrvat, v Ameriki od 1908, član SBZ. Tukaj zapuša ženo, tri poročene hčere in vnuke, v Pittsburghu pa brata.—Vsled srčne kapi je naglo umrl Frank Zigman, star 73 let, doma iz St. Petra na Krasu, v Ameriki od 1902, član SDZ. Bolehal je zadnjih 15 let. Tukaj zapuša ženo in dva sinova, v starem kraju brata, v Braziliji pa sestro.

Prva slovenska zdravnica

Pittsburgh, Pa.—Dr. Joanne Pecman je nedavno odprla svoj urad na 4200 Butler st. Kolikor je znano, je ona prva slovenska zdravnica v tej deželi. Je hči družine Frank Pecman in poročena s Fredom Zbašnikom, ki je nečak Anton Zbašnika, gl. tajnika ABZ. Zdravniške študije je izdelala v Penni, in sicer je leta 1936 prejela red Bachelor of Science na univerzi Pittsburgh, 1.

Grčija odložila eksekucijo gerilcev

Odločitev o obsegu preiskave

Atene, Grčija, 10. feb.—Vlada je naznanila odločitev eksekucije enajstih gerilcev, ker se ni padla odločitev glede obsega preiskave posebne komisije Združenih narodov v Grčiji. Desničarski list Kathemrini poroča, da bo bili trije gerilci ustreljeni.

Komisija je prišla v Grčijo v svrhu preiskave obdolžitve, da Jugoslavija, Bolgarija in Albanija podžigajo civilno vojno. Komisija je bombardirana s peticijami, naj prepreči eksekucijo gerilcev.

Komisija se je nedavno obrnila do varnostnega sveta Združenih narodov in vprašala za nova navodila. Grška vlada je zavzela stališče, da bi morali člani komisije študirati položaj na Balkanu, ne pa se vmešavati v grške notranje zadeve.

A. A. Lavrišek, ruski predstavnik v komisiji, je dejal, da je dobil pismo od uslužbencev grškega ministrstva za zaloge s pritožbo, da jim je ministristvo preprečilo predložitev peticije komisiji. Pismo trdi, da je bilo več uslužbencev aretiranih.

Skoro vse peticije, poslane komisiji, naglašajo, da je grška vlada odgovorna za nepokoj v deželi. Ona skuša zatreti opozicijo s pomočjo svoje in britske oborožene sile.

Kitajske čete v bližini Dairena

Peiping, Kitajska, 10. feb.—Neodvisni list Jih Pao poroča, da so kitajske vladne čete na podlagi z Rusi sklenjenega dogovora zasedle pozicije v krajih, ki so oddaljeni štiri milje od Dairena, mandžurske luke. Prej so kitajske čete držale pozicije na ozemlju, ki leži 45 mil severovzhodno od Dairena.

1940 zdravniško diplomu v Women's Medical Collegu v Philadelphiji. Naslednje leto je služila kot "interne" v bolnišnici West Penn v Pittsburghu, nakar je nastopila službo v bolnišnici Magee (Pittsburgh), kjer zdaj poučuje študente v zdravljenju ženskih bolezni in tudi sama še nadaljuje študije v kirurgiji. Iz tega je razvidno, da je nova zdravnica zelo nadarjena. Čestitke!

SPOPAD MED ŽIDI IN BRITSKI-MI MORNARJI

Vojaki ogradili glavni del pristanišnega mesta

ODGOVOR NA BRITSKI ULTIMAT

Haifa, Palestina, 10. feb.—Toča steklenic, železnih drogrov in drugih predmetov je padala na britske mornarje, ko so splezali na parnik Negeb, ki je pripeljal okrog 620 židovskih beguncev v to palestinsko luko. Mornarji so potem začeli metati plinske bombe med begunce in oddali nekaj strelcev v zrak.

Begunci so bili premagani v spopadu z mornarji. Ti so potem odvedli begunce na britsko transportno ladjo, ki je odrinila proti otoku Cipru. Britske čete so ogradile glavni del Haife po spopadu.

Histerija je nastala ne samo med židi, temveč tudi med mornarji. Več židov je bilo pretepenih, ker so se upirali.

Parnik Negeb je bil prej italijanska posest in se je imenovala Merica. V Haifo je dospel iz francoske luke Le Havre. Skoro vsi potniki so bili mladi ljudje, med temi več žensk in deklet.

Poskus židovskih beguncev, ki so upali, da se bodo izkrcali v Palestini, se je izjalovil. General Alan Cunningham, britski vrhovni komisar, je dejal, da bo le toliko židov dobilo dovoljenje za prihod v Palestino kot določa kvota.

Uradniki židovskih organizacij v Palestini še niso odgovorili na ultimatum z zahtevo, da morajo kooperirati z britskimi avtoritetami pri zatiranju terorističnih krup. Pričakuje se, da bodo danes odgovorili na ultimatum.

Do spopada med židi in britskimi četami je prišlo v Nathaniel, mestu med Haifo in Tel Avivom. Več židov in vojakov je bilo ranjenih.

Letalska nesreča na Kitajskem

Nanking, Kitajska, 10. feb.—Enajst ljudi je izgubilo življenje, tri pa so bile ranjene, ko je transportno letalo tresčilo na tla in se razbilo. Nesreča se je pripetila v bližini Čungkinga.

Študija razvoja atomske energije

Komisija navezala stike s kompanijami

Washington, D. C., 10. feb.—Civilna komisija za atomsko energijo, kateri načeluje David E. Lillenthal, je navezala stike z vodilnimi javnonapravnimi kompanijami v deželi v svrhu študije eventualnega razvoja produkcije sile iz atomske energije.

Komisija ni razkrila detajlov načrtov, doznava pa se, da predvidevajo prenos električne sile s pomočjo atomske energije. Razvoj se bo vršil pod nadzorstvom in kontrolo federalne vlade.

Pričakuje se, da bo zadevno naznanilo kmalu objavljeno v Washingtonu. Sledilo bo posvetovanju med reprezentanti javnonapravnih kompanij in člani komisije.

Prvi laboratorij bo ustanovljen v mestu Schenectady, N. Y., kjer ima tovarne General Electric Co. Komisija je objavila poročilo z naznanilo, da so v teku diskuzije in pogajanja med njo in kompanijami.

Poročilo dostavlja, da se delo in raziskave nadaljujejo. Namen je izboljšanje atomskega orožja. S komisijo sodelujejo geologi, ki so v službi federalne vlade.

Britski general zavrnil ruske obdolžitve

Berlin, 10. feb.—General Brian H. Robertson, pomožni britski guverner za Nemčijo, je zavrnil ruske obdolžitve, da britske in ameriške avtoritete kršijo dogovore glede plačevanja reparacij. Obdolžitve je izrekel maršal Vasilij Sokolovski, član zavezniške komisije za kontrolo Nemčije. Robertson je izrazil dvom v uspeh konference zunanjih ministrov štirih velesil, ki se bo pričela v Moskvi 10. marca.

Ameriški častnik pred sodiščem

Berlin, 10. feb.—Stotnik Norman T. Byrne, iz Hollywooda, Cal., se mora zagovarjati pred ameriškim vojaškim sodiščem na obtožbo, da si je prilastil dve sliki velike vrednosti in mnogo drugih nemških umetnin. On je bil član divizije za umetnine ameriške vojske v Berlinu. Pred sodiščem je izjavil, da ni kriv.

Nemški industrijci pred ameriškim sodiščem

Obravnava se bo kmalu pričela v Nuernbergu. Priprave za obrambo obtožencev

Berlin, 10. feb.—Nemški industrijci, ki bodo kmalu postavljeni pred ameriško sodišče kot vojni zločinci, ker so pomagali Hitlerju pri zgradnji vojne mašine, bodo imeli oporo pri zagovornikih. Ti bodo argumentirali, da sta Velika Britanija in Amerika vedeli, da se Nemčija oborožuje in da sta ji celo pomagali v veri, da bo napadla Rusijo. Oboroževanje za agresivno vojno se zdaj tolmači kot zarota proti človeštvu.

Obravnava se bo vršila v Nuernbergu. Amerika bo sodnik in tožitelj na tej obravnavi. Velika Britanija, Rusija in Francija ne bodo delile odgovornosti z Ameriko.

Mednarodni tribunal, ki je obsodil naciste v smrt na obravnavi v Nuernbergu, so tvorili reprezentanti štirih velesil. Ruski tožitelj je takrat odprto izjavil, da je namen obravnave kaznovanje nacistov, ne pa zadeva krivde ali nedolžnosti tožiteljev.

Obtoženi industrijci bodo potisnili ameriškega tožitelja v zadrego z argumenti, da so tudi ameriški industrijci preuredili tovarne za vojno produkcijo, ko Amerika še ni bila v vojni. Tovarne so izdelovale tanke, topove, letala in drugo orožje dve leti pred japonskim napadom na Pearl Harbor.

Schuschnigg dospel v New York

Zadnji kancelar neodvisne Avstrije

New York, 10. feb.—Dr. Kurt von Schuschnigg, zadnji kancelar neodvisne Avstrije, je prišel v New York s svojo ženo. Izjavil je, da je pripravil razkritje detajle svoje kapitulacije pred Hitlerjem in pomagati pri prerjenju svoje domovine, iz katere je bil izgnan.

Dejal je, da je kapituliral pred Hitlerjem, ker ni bilo druge alternative. "Hitler je imel tri tisoč bombnikov, jaz pa tri," je dostavil. "Od l. 1938 do l. 1940 so postopali z menoj kot s paom."

Schuschnigg bo imel predavanja v ameriških mestih. Osvojen je bil v aprilu l. 1945. Pojasnili je, da se ni vrnil v Avstrijo po osvoboditvi, ker se bi povratek lahko smatral za politično potezo, ki bi morda povzročila nepokoj. Schuschnigg je zanikal poročilo, da mu je Rusija preprečila povratek v Avstrijo, zaeno pa je naglasil, da nima političnih ambicij.

Odbor mornarskih unij razpuščen

Curran resigniral kot načelnik

New York, 10. feb.—Razpust odbora mornarskih unij, ki je bil ustanovljen v maju preteklega leta, je bil naznanjen. Odbor so tvorili reprezentanti šestih unij Kongresa industrijskih organizacij. Boril se je proti organizaciji lastnikov parnikov.

V izjavi članov odbora, ki naznanja razpust, je rečeno, da je resignacija Josepha Currana kot načelnika, narekovala odločitev. Curran je predsednik Splošne mornarske unije.

Izjava je bila objavljena po konferenci članov odbora. Podpisali so jo Harry Bridges, predsednik unije pristanišnih in skladišnih delavcev; Joseph

PROTIAMERIŠKE DEMONSTRACIJE IN IZGREDI V ŠANGHAJU

Šanghaj, 10. feb.—Resna ekonomska kriza je sprožila protiameriške demonstracije, ki so se razvile v izgrede. Sledila je napoved, da bo vlada generalisima Kaišeka kmalu reorganizirana. Kaišek je naznanil petletni ekonomski načrt, čigar značilnosti še niso razkrile.

Demonstracije so organizirali uslužbenci kitajskih veletrgovin v zvezi s kampanjo bojkotiranja ameriškega uvoza. Namen bojkotiranja je rešitev kitajskih industrij pred bankrotom.

Kuo Mojo, prominentni levičarski pisatelj, ki je lani obiskal Moskvo in bil sprejet z velikimi častmi, je bil naznanjen kot glavni govornik. Shod se je, da komaj pričel, ko je neki možki, čigar identiteta ni bila ugotovljena, dal signal za izgrede. Mojo in drugi, ki so imeli nastopiti kot govorniki, so pobegnili v teku zmešnjave. Najmanj deset oseb je bilo ranjenih.

Opazovalci smatrajo demonstracije za znamenje naraščajočega nepokoja na Kitajskem. Ekonomski položaj je kritičen. Druginja stalno narašča, dočim vrednost denarne enote pada. Kampanja bojkotiranja ameriškega blaga je posledica akcije Kaišekove vlade glede subvencioniranja izvoza.

Akcija je bila naznanjena zadnjo sredo in vrednost kitajskega dolarja je takoj padla. Ameriški dolar predstavlja vrednost 6,700 kitajskih dolarjev. Akcija je takoj dobila odmev na črtnih borzah, na katerih se je dobilo 11,000 kitajskih dolarjev za eden ameriški dolar.

AMERIKA IN VELIKA BRITANJA DOBILI ODŠKODNINO OD NEMČIJE

Moskva, 10. feb.—Ruski ekonom D. Melnikov je dejal, da sta Amerika in Velika Britanija že dobili od Nemčije vojno odškodnino v vrednosti čez deset milijard dolarjev. Ta vsota prekaša odškodnino, katero zahteva Rusija od Nemčije.

Trditev vsebuje članek ruskega ekonomista, ki sta ga objavili publikacija Novi čas in Pravda, glasilo komunistične stranke. Melnikov je obdolžil zapadne sile oviranja pošiljanja nemškega materiala v Rusijo in da hočejo te sile dobiti ključne pozicije v gospodarstvu zapadne Nemčije, da bo stalno odvisna od anglo-ameriških monopolov. Vsota deset milijard dolarjev ne vključuje nemškega premoženja v takozvanih nevtalnih državah, katerega so Američani in Angličje zaplenili.

(General Lucius D. Clay, pomožni ameriški vojaški guverner v Nemčiji, je dejal, da je trdi-

Iz eno "free enterprizerske" stiskalnice v drugo ...

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna se Zdržena država (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisni dopisov in nenarodnih člankov se na vračajo. Rokopisni literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštovno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Izganjanje "Belcebuba"

V tako prostorni deželi kot je Amerika, kjer se v velikem "kotlu" pod imenom "melting pot" pretvarja in presnavljajo ljudje kakšnih 50 narodnosti in heterogeni narod, kjer so v boju s Satanom najrazličnejše verske sekte od totalitarske Cerkve do skakačev in "svetih valjačev", se marsikaj dogaja. Tudi raznih majhnih "izmov" ne manjka, toda se zaman zaganjajo v veliki "izem", ki zadnja leta jadra radi lepšega pod firmo "free enterprise".

Med temi "izmi" slišimo zadnje čase največ o — "koomunizmu", katerega zdaj na vseh koncih in krajih preganjajo kot so sveti derviši, z misijonarji in Billy Sundryjem vred včasih preganjali — "Belcebuba". Slednjega sicer še vedno napletajo, kajti ljudi, male in velike otroke je treba z nečim strašiti. V prejšnjih časih so jih strašili s copernicami, ne samo s hudičem v najrazličnejši podobi in obleki, danes pa je treba ljudi strašiti tudi z bolj modernim strašilom, s komunističnim bavlavom. Za politične dervise, ognjevitke pripadnike "free enterprizerstva" je ta bavlav prav tako potreben kot je verskim dervišem Belcebub z rogovi in repom in ognjenim jezikom.

Vse to sicer ni nič novega. Strašenje z različnimi političnimi bavlavi in hudiči je tudi v deželi medu in mleka staro kot je stara Republika sama. To strašenje se je porodilo že ob rojstvu Republike. V očeh pristašev angleškega kralja Jurija V. je beseda "republika" imela isti pomen kot ga ima danes beseda "komunizem" pri pristaših "free enterprizerstva". Konservativnim elementom je nekoč tudi beseda "republika" pognala kri v glavo in postavila lahe pokonci, da niti spat niso mogli.

Po veliki francoski revoluciji se je republikanskemu strašilu pridružil "jakobinizem", s katerim so pričeli klestiti jeffersonovce, katerim so tudi nasadili robove in repe in ognjene jezike, v roke pa potisnili peklenke vile. Ko se je ta strah izrazil, kakor se prej ali slej izrazi vsak bavlav, so mu v krajših ali daljših presledkih sledili drugi z večjo ali manjšo intenzivnostjo. Jefferonskemu bavlavu je na primer sledil bavlav Fanny Wrightove — prve delavske agitatorice in reformistke v tej deželi. "Fannywrightovce" so obdolžili strašnega greha, da hočejo — "divide up", tudi kravo razkosati na enake dele ter jih razdati med "le-nuhe" in pridaniče.

Potem so prišle sufražetke in v deželi je nastal nov bavlav. Prišli so razni "anarhisti" in socialisti in prekucuhi in približno skopi pol stoletja pred prvo svetovno vojno je v deželi kar mrgolelo raznih političnih strahov. Najbolj se je razširil in vkoreninil strah pred socializmom, ki je postal Belcebub št. 1. Ta strah je postal pravi polip, ki je kazal svoje robove in dolge kremplje na vse strani. Ena teh rok so bili "čikaški anarhisti", katere so po znanih haymarketških krvavih kavalih, insceniranih po provokatorjih in tajnih agentih, spravili na vesala. Ampak za njimi so prišli strašni "IWW-isti" in pri rokah je bil nov bavlav, tesno povezan s socialističnim strahom.

Prišla je velika ruska revolucija in v buržvaznem svetu porodila nov strah. Ker je ta strah kmalu zrasel do neba in preko vsega sveta, je seveda zasenčil svojega prednika, socialističnega bavlava, ki se je umaknil v zadnji klop. Slednjega politični derviši danes le po "potrebi" pokličejo v ospredje, na splošno pa imajo na verigi "koomunističnega" bavlava.

Ta bavlav je po vojni "proti fašizmu" postal tako priljubljen, da z njim politični in verski derviši konfrontirajo vsakega, ki je drugačnega mišljenja kot so oni, tudi one pristaše "reformirane-ga" kapitalizma, ki ne prisegajo na vse evangelije monopolističnega "free enterprizerstva".

Tako so zadnje dni pestili pred kongresnim odsekom Davida Lilienthala, ki ga je predsednik Truman pred par meseci postavil na čelo zvezne atomske komisije. Nanj se je spravlil senator McKellar iz Tennesseeja, ker je po njegovem mišljenju Lilienthal najnevarnejši "komunist" v deželi. McKellar sicer ni član atomskega kongresnega odseka obeh zbornic, vendar pa je dobil posebni privilegij, da je lahko svobodno pestil tega "boljševika" skozi več dni, kakor tudi njegove kolege.

Senator McKellar je jezen na Lilienthala, ki mu kot načelnik TVA (Tennessee Valley Authority) ni hotel napraviti to uslugo, da bi bil pri tem velikem javnem podjetju nastavljal politične službotiskalce — ljudi, katere bi bil rad potisnil v službo McKellar, ki si je hotel s tem še bolj ojačati svojo politično mašino. Ker Lilienthal ni o tem hotel nič slišati, kakor tudi ne njegov asistent Gordon Clapp, katerega je Truman postavil na njegovo mesto kot načelnika TVA, se je koritarskemu senatorju smrtno zameril. Na vse načine je skušal obema, Lilienthalu in Clappu, posebno po prvemu, obesiti komunistični pečat — vse zato, da prepreči senatno potrditev obeh na nove pozicije. Poslužil se je vseh sredstev in jima očital tudi to, da sta dopuščala "free love" med uslužbenci in seveda dajala zaščito tudi komunistom. Kar se tiče slednjih, je kongresna preiskava pred nekaj leti res našla tri komuniste med 18,000 delavci TVA. Seveda so takoj izginili. Na Lilienthala je tudi metal refleksijo, da je "forner", ker so bili njegovi starši rojeni na Češkem.

Stvar se seveda komična, obenem pa tudi tragična — tragična namreč vsled tega, ker naša toliko opevana politična demokracija dovoljuje, da jo obmetavajo z blatom razni McKellarji, Tal-madgi, Bilboti, Hearsti in podobni. Ker na primer v novi Jugoslaviji kaj takega ni mogoče, zato pravijo, da je tam strašna — "komunistična diktatura".

Kar se Lilienthal tiče, ima dežela v njem človeka, na katerega je lahko ponosna. Pri vodstvu TVA se je mož izkazal izredno sposobnega, povsem poštenega in značajnega, na vsej črti demokratično usmerjenega in intelektualno tisoč metrov nad raznimi McKellarji. Prav tako je v velik meri tudi njegova zasluga za

Kardinal pove-ljuje zločinca

Greensburg, Pa. — Ni dolgo kar sem bral, da je kardinal Spellman podvel kampanjo za zbiranje vsote dveh milijonov dolarjev, da se sezida katoliška višja šola, ki bo nosila ime mučenika jugoslovanske justice, nadškofa Stepinca. Kakor znano je ta dikta katoliške cerkve na Hrvaškem dobil 16 let ječe za sodelovanje s krvnikom Paveličem in njegovimi ustaši, kateri so premišljeno in sadistično pobili na stotine privržencev pravoslavne in židovske vere ter pristašev osvobodilne fronte in uničili in oplenili njih imovino.

Ne le da se je imenovan visoki katoliški dostojanstvenik strinjal s tem početjem, je celo pozival svojo podrejeno duhovničino in navduševal svoje vernike za uničenje sovražnikov sve-katoliške vere, kakor sta on in pobožnik Pavelič nazivala te nesrečneže drugih ver in družajnega naziranja.

Želim in upam, da bodo v najkrajšem času zbrali tista dva milijona, ali še kaj več, ter zgradili nameravano stavbo s sliko ali soho in s slavnim Stepincevim imenom! Zakaj to želimo?

Mi, ki smo dobro informirani o vsej zadevi, ker imamo največje sorodnike, ki nam odkrijejo srca odkrivajo vso prekleto hudobijo, ki se je tam dogajala pod krinko obrambe edino zvečičlavne cerkve, vemo, da ima Stepinac, vladika te cerkve, indirekto potoke neprecenljive človeške krvi na svoji vesti, ter da je dobil preizkazo kazni za svoje podle grehe.

To vedo tudi okrog svete stolice v Rimu in to ve tudi kardinal Spellman ter vsaj vrhnja plast katoliške hierarhije v tej deželi. Vkljub temu oni, ki uče druge, da je laž greh, zavijajo resnico, zapeljujejo svoje vernike ter raznašajo gorostasno laž, da je Stepinac, ta brezsrčni zločinec, — mučenik protikatoliške jugoslovanske justice.

S to lažjo so začasno tudi dobro uspeli. Večina ameriške publike je na to naselada, deloma, ker nimajo dovolj prilike za drugačne informacije, deloma ker se sploh ne zanimajo da bi se za podobne zadeve potrudili priti do resnice. Tudi ameriški tisk je na njih strani, ker je plačan od onega sloja, ki se istakot katoliški kler, boji za svoje privilegije!

Resnici se pa ne more za vedno zatisniti oči. Tako bo tudi ta laž prišla enkrat na spregled. Da pa ne bodo mogli ti krogi takrat zopet zavijati resnice, — beseda in pisarenje se hitro pozabi — da niso povečevali grešnika Stepinca, bo temu v dokaz imenovana katoliška šola. In ker kardinal Spellman hrepeni po papeški časti, upamo da bo kmalu sedel na sv. Petra tronu v Rimu. To bo tudi dokaz, da se tudi ljudje papeževga kova lahko zmotijo, da ne razločijo resnice od laži, kadar jim to tako kaže in nese.

Venc. Paleich.

Poizvedovanje Jugoslovanskega rdečega križa

New York, N. Y. — Jugoslovanski rdeči križ (745 Fifth ave., soba 2006, New York 22, N. Y.) poizveduje za sledečimi rojaki in rojakinjami:

Sterlik Vencel, Jelinik Anton, Mohorič Ladislav, Švara Mary, Prošinc Marija, Pfeiffer Peter, Jellen Rudolf, Gnuš Mihael, Cik Franc, Maver Ivana, Kocijan Andy, Jamnik John, Rehar Matija, Jalovec Mihael, Cvek Mirko, Tom in Jakob, Zadravec Marija, Božičnik John, Čurek Dragotin, Zisherle Terezija, Struklec Mary, Ercceg John, Luscher Frank, Kracker Stefanie, Mirt Vinko, Smrekar Marija, Koman

sijajni študij in poročilo o problemu atomske energije. Sploh je njegova raziskovalna komisija, ki je podala svoje poročilo lansko pomlad, postavila temelje ameriškemu načrtu za svetovno kontrolo atomske energije. V prvi vrsti je tudi njegova zasluga, da je TVA dobila tak svetovni sloves in postala model za demokratično upravo in funkcioniranje javnih industrij. In to je tisto, kar razni McKellarji smatrajo za — "koomunizem".

Člani radijske skupine oddajajo program CIO po radijskem omrežju American Broadcasting Co. Ta program CIO se oddaja vsako soboto popoldne ob 6:45 (vzhodni čas) in bo trajal 26 tednov. Da bi pa ta program ne pustil "slabih" posledic, mu takoj sledi program Ameriške podjevalniške zveze. Program CIO je seveda delavski, program podjevalniške zveze pa protidelavski. Tako je teh-nica pravice skrbno balancirana!

Franc, Golob Marija, Stern Eli-zabeth, Klemenčič Alojz, Herceg Slavko, Mayer Stefan, Žapkar Neža in Joseph, Grašak Frančiška, Malešič Martin, Brivec Stanko, Potočnik Anton, Štimac Anton, Sinkovec Mary, Bukowitz Martin, Marolt Ana, Stoltz Mihael, Horvat Francis, Prstek Berta.

Prosimo, če bi kdo vedel, kje se nahaja katera zgoraj navedeni oseb, ali pa če bi sama čitala, naj sporoči na zgornji naslov, kakor tudi ime časopisa in datum priobčitve.

Jugoslovanski rdeči križ.

Ples za vdove in vdovce

White Valley, Pa. — Zopet se oglašam v naši Prosveti. Letos bo minilo deset let, odkar je bil tu ustanovljen Athletic Social Club. V ta klub spada večina tukajšnjih Slovencev. Klub ima dvorano, ki dobro napreduje, sedaj pa je kupil še 36 akrov zemlje, na kateri se bo naredilo športno igrišče in prostor za piknike. Ta klub prireja skoraj vsako soboto in nedeljo zabave in ples.

Ker spada h klubu veliko vdovcev, je bilo sklenjeno, da se priredi zabava za vdovce. Povabljeni so tudi vdove iz White Valleyja, Exporta in Delmonta, prav tako iz drugih naselbin.

To bo prva zabava za vdovce in vdove v tukajšnji okolici. Seveda, tudi plesali bomo, da se bo vse kadilo. Za ples bo igral Frankov trio. Ta zabava se bo vršila 22. marca, začetek ob osmih zvečer. Ob 11. uri bo nekaj plesov samo za vdove in vdovce. Vabimo rojake in rojakinje iz vseh naselbin. V odboru so: John Korček, predsednik, Alois Zupančič, blagajnik, Andrej Drenovič, nadzornik, podpisani pa tajnik.

Jurij Previc.

Prispevki za staro domovino

Denver, Colo. — Lepa hvala vsem, ki ste se udeležili veselice, ki se je vršila 12. jan. v Slovenskem domu v prid otroške bolnišnice v Sloveniji. Prav tako iskrena hvala onim, ki so na ta ali oni način pripomogli, da smo napravili \$101.40 čistega dobička.

Darovali so po \$5: Louis Zemlak in žena, Anthony Slavec in žena (Louisville), Victor Slavec in žena (Lafayette) in dve osebi po \$2. Torej sem poslal tajniku SANSa \$120.40. Lepa hvala vsem prispevateljem!

Lepa hvala Slovenskemu domu, ki nam je dal dvorano brezplačno, kakor tudi Josephu A. Težaku, ki je zastoj natiskal

plakate. Kdor bi želel še kaj darovati za ta plemenit namen, naj prinese denar Franku Okornu, tajniku podružnice 50 SANSa, ali pa spodaj podpisane-mu.

Za podružnico 50 SANSa: Anthony Jersin, predsednik.

Se o Barbičevem dopisu

Mt. Olive, Ill. — Nahajamo se v predpustnem času, zato pa ni zameriti dopisniku iz metropole, ako ga v tem času malo polomi. Resnica pa je, da ga je zelo polomil v dopisu z dne 6. januarja t. l. Bog mu grehe odpusti!

On ni zadovoljen z novicami z stare domovine. Vse kaže, da so ga okužile laži časopisa A. D., kajti tam je tista "domača kuhinja", katere si on tako želi. Tam bo lahko dobil točna pojasnila in jih bo lahko pogotnil brez "svinjske izobrazbe". Ta grda žaljivka je njegova iznajdba in si jo lahko zapiše v njegove album.

V drugem dopisu pa nam zopet priporoča preslico proti visokemu krvnemu pritisku. Iz njegovih dopisov razvidimo, da nje-mu tudi preslica ne pomiri vroče krvi. Kaj pa če bi poskusil še pekočih kopriv, katere so pri-poročale stare ženice tistim, ki so imeli prevročo kri. To naj velja za predpust in kratek čas.

Andrew Maren.

Iz urada "Big" Tonyja

Oakland, Cal. — Meseca avgusta 1. l. je društvo 594 SNPJ sklenilo, da daruje \$25 iz društvene blagajne za otroško bolnišnico v Sloveniji, zaeno pa po-oblastilo podpisane-ga, da nabira prostovoljne prispevke.

Rezultat je bil slab, kajti nekateri so že prej darovali, nekateri pa ne bodo nikoli ničesar dali, kajti zanimajo se le zase. Dobro je, da imamo v Ameriki poleg nazadnjakov tudi naprednjake.

Nekaterim se prav dobro godi pod zveznatno zastavo, a očitno so pozabili od kod so prišli. V Oaklandu je malo Slovencev in še ti so precej raztrešeni drug od drugega, tako da je težko vse obiskati. Hrvati in Dalmatinci pa imajo svojo podružnico in so veliko prispevali za otroško bolni-cno.

Torej darovali so sledeči: Društvo 594 SNPJ \$25, Albert Hrast \$10, Frank Cebull \$10, Anton Tomšič st. \$6, Anton Samsa \$5.25. Po \$5: Max Aršek, Louise Rifel, Anna Štrumbel, Frank Gustinich, Tony Miller, ena oseba \$1.50 in štiri po \$1, skupaj \$86.75. To vsoto sem poslal tajniku SANSa Mirku Kuh-lu, nakar mi je on poslal pobot-nico za omenjeno vsoto. Lepa hvala vsem darovalcem!

Sedaj pa nekaj domačih no-vic. Na božični dan smo bili zopet vsi skupaj od naše družine, 19 po številu. To je lepa zgodovina za našo družino. Če

bomo še kdaj vsi skupaj, je pa težko vprašanje. Bilo je res veliko veselje dne 25. decembra 1946.

Božičnih kartic smo prejeli več kot kdaj prej, in sicer nič manj kot 282. Z našo mamo se vsem najlepše zahvaljujemo. Prejel sem tudi pismo od moje pol sestre Micke iz Dedenga do-la. Na starega leta dan je pre-téklo 50 let, odkar sem zapustil rojstno hišo. To je bilo prvo pismo, ki sem ga prejel od nje. Med drugim piše, da je izgubila štiri sinove v zadnji vojni; kje so bili ubiti in pokopani, ne ve. Njena sosedja Šorebrnikova An-čka je tudi izgubila štiri sinove, prav tako je izgubil štiri sinove Škopov Tone iz iste vasi. Nje-gov brat Tone je že mrtev in pogrešajo tudi pet sinov. To so žalostne novice iz moje rojstne vasi, zaeno pa velik udarec za vse matere.

Nadalje mi piše sestra, da je bila tudi Višnja gora bombardirana, ne omenja pa, koliko je bilo škode. Mogoče so ubili tu-di tistega polža, ki so ga imeli priklenjenega v Višnji gori. Pogorelo je tudi več vasi, med njimi Sela, Pristava in Spodnje Brezovo. Piše, da bi mi rada več pisala, a da ni sedaj čas za to. Zgleda, da so še vedno pre-strašeni in se ne počutijo svo-bodno.

Sestrama, Ančki in Micki, sem pisal obširno pismo in sem jima dejal, da se sedaj lahko poču-tijo svobodno, zaeno pa vprašal, naj mi sporočijo, ali so bili fant-je pri partizanih ali belogardi-stih. Kadar bom prejel odgo-vor, bom poročal, seve, če bo kaj zanimivega.

Čitali smo v časopisih in sli-šali po radiu, da je bila huda zi-ma po vzhodu in drugod. Tudi v sončni Californiji je bilo hlad-no in topler je kazal zjutraj 40 nad ničlo, da nas je zeblo. Kak-ko bi se šele tresli, če bi za to-liko zlezal pod ničlo.

On dan sem peljal našo ma-mo k zdravniku. Ona mora biti pod zdravniško oskrbo, ker ima sladkorno bolezen. Rekla mi je: "Pojdi še ti k zdravniku, da te bo preiskal." Ubogal sem jo in zdravnik je ugotovil, da moj "karborator" še dovolj dobro funkcionira, naročil pa mi je, da moram zgubiti 20 funtov na te-ži. Sedaj tehtam 221 funtov. Dejal sem mu, da ne bom mogel izgubiti na teži, ker imam tako dobro kuharico. Zaključu-jem in izkreno pozdravljam vse čitatelje Prosvete.

Anton Tomšič.

O letalskih nesrečah

Rockwood, Pa. — Skoro po vsem svetu se dogajajo velike zračne nesreče, le iz Rusije ne slišimo o njih, dasiravno smo slišali, da so ruska letala tako slabo zgrajena, da ni varno po-tovati v njih. Baje so njihovi pi-loti tako slabi, da se sploh ne razumejo na različne varnostne instrumente, ki jih imajo ame-riška letala.

Kaj je vzrok, da imamo v Ameriki skoraj vsak dan kak-šno zračno nesrečo, dasiravno imamo najboljše aeroplane? Da, v Ameriki izdelujemo vse naj-boljše, tudi atomske bombe! Jaz mislim, da se za vsem tem skriva hlasten pohlep po profi-tih. Poročila pravijo, da je An-glijca preklicala vsa naročila za komercialna letala v Ameriki.

Geslo kapitalističnega siste-ma je profit, čim večji profit, šele potem kvaliteta. Koliko ljudi izgubi življenja, na to se ne ozirajo, glavno je, da napra-vijo velik dobiček. Izdelovalci letal vračajo krivdo za letalske nesreče na potniške letalske družbe, češ, da preveč obtežijo letala, zato je toliko nesreč zad-nje čase. Ako je ta obdolžitev resnična, potem je tudi tukaj glavni vzrok čim večji profit, vse drugo pa jim je deveta bri-ba. Seve, krivdo sedaj vračajo drug na drugega, resnice pa no-čejo priznati. Revni ljudje ima-mo vsaj eno zadoščanje, namreč v tem nismo prizadeti, ker si ne moremo privoščiti privilegirane transportacije.

Frank Dormish.

Časovni komentarji

Milan Medvešek

Slovenski narodni muzej
Pred kratkim smo čitali poročilo o Slovenskem narodnem muzeju v Clevelandu, ki ga je podal njegov arhivar in ustanovitelj Erazem Gorše. Poročilo je tudi o rezultatu na apel za podporo, ki ga je poslal na društva naših organizacij in posameznike. Odziv ni bil najboljši, a tudi ne najslabši. Iz poročila se lahko sodi, da zanimanje za muzej raste, kar je razveseljivo za slehernega razumnega ameriškega Slovenca, ki mu je kaj do vsega tega, kar je ustvaril naš človek v tujini, v tem velikanskem ameriškem kotlu.

Poročilo tudi pravi, da je prispevalo za to pomembno kulturno ustanovo 91 družtev SNPJ in tri federacije. Ti prispevki so prišli v urad muzeja med 1. decembrom in 7. januarjem, nedvomno pa so prišli še po tem datumu, med njimi tudi prispevek društva Slavije 1 SNPJ. Ta izkaz priča, da ima članstvo SNPJ velik smisel, razumevanje in srce za vsako stvar, ki je vredna podpore. Sicer je še veliko društev, ki so prošnjo vzela samo na znanje, toda mnoga nimajo sredstev, če pa se bodo njihove blagajne opomogle, bodo prispevala pa ob drugi priliki.

Erazem Gorše se veliko trudi s to pomembno kulturno ustanovo od vsega začetka. Človek mora imeti v sebi res veliko idealizma, navdušenja in dobre volje, da tako vztrajno izvršuje to nikdar izvršeno delo. Tudi direktoriju Slovenskega narodnega doma gre vse priznanje, ker je dal na razpolago prostore za muzej. To pomeni veliko, če pomislimo, da bi prejemal SND lep denar za stanarino za tiste prostore.

Ko se je pričela akcija za Slovenski narodni muzej v Cleve-landu, ni našla velikega odmeva. V Clevelandu je veliko društev, domov, kulturnih ustanov, za katere morajo skrbeti preprosti delavci-društveniki, in tako pade veliko dela na tiste, ki jim ni vseeno, ali naš narod zatone jutri ali pojutrišnjem, ali kulturno in gospodarsko napredujemo ali nazadujemo, ali smo mrtvi imigranti ali živi. Ta majhna skupina, ki je srce in glava vsega ustvarjanja na vseh področjih, nosi že tako pre-težko breme, in tako se ni bilo čuditi tedaj, da je marsikateri društvenik zmajal z glavo in konstatiral sam pri sebi, da on pač ne bo mogel sodelovati le pri tej ustanovi, ko je že vpre-žen na vseh krajih in koncih. Iz tega sledi, da je Erazem Gor-veš čas ostal precej osamljen, se boril z vsakovrstnimi težavami in zaprekami, a obupal ni, temveč pridno delal in delal, tako da je do danes spravil skupaj že lepo število raznih zgodovinskih in kulturnih vrednot, ter jih shranil v prostorih Slo-venskega narodnega muzeja.

Slovenski narodni muzej je vreden podpore nas vseh, kajti njegova zbirka je vendar odraz ogledalo vsega tistega, kar je naš naseljenec spravil skupaj, ustvarjal, gradil, ljubil, se žrtvoval in stremel — muzej je fotografija našega življenja v tujini. Da pa bo ta slika čim čistejša popolnejša in pretežja, je po-trebno, da podpiramo Slovenski narodni muzej in mu tudi izročimo razne predmete, ki imajo zgodovinski pomen.

Muzeju je izročil že veliko zgodovinskih predmetov poznani Matija Pogorelec, kateri se bavi s tem že mnogo let in je tako rešil marsikatero vrednoto naših zgodovinskih. Prepričan sem, da bo Pogorelec prej ali slej izročil Slovenskemu narodnemu muzeju vse zgodovinske pred-mete, ki se tičejo Slovencev.

Zgodovina ameriških Slovencev je skromna, vendar pa zama-njiva in pestra, prepletena z junaštvom in trpljenjem našega naseljenca, ki se je znašel na trden terenu in prostorni tujini in pridno oral ledino. Našega

(Dalje na 2. strani)

Razgledi po stari domovini

Od našega dopisnika iz Ljubljane

(Zakasnelo)

POLITIČNI PREGLED

Vseslovanski kongres v Beogradu

Ne samo za slovanske narode, temveč za vse svobodoljubne in demokratične narode je pomenil vseslovanski kongres v Beogradu, ki se je vršil v prvo polovico decembra, trdno predstavo miru in svetovne demokracije. Veličastnega kongresa se je udeležilo 96 delegatov iz Sovjetske zveze, Čehoslovaške, Poljske, Bolgarije in Jugoslavije. S posvetovalnim glasom se je udeležilo še 9 zastopnikov Slovanov iz Kanade, U. S. A., iz Južne Amerike, Avstralije in Nove Zelandije. Zastopanih je bilo 12 slovanskih narodov: Rusi, Ukrajinci, Belorusi, Poljaki, Čehi, Slovaki, Bolgarji, Srbi, Hrvaši, Slovenci, Črnogorci in Makedonci.

Na kongresu so bili podani številni referati organizacijskega, znanstvenega ter kulturno-prosvetnega značaja. Govorili so zastopniki vseh slovanskih narodov in iz njihovih govorov je plamtela goreča želja in stremljenje, da morajo slovanski narodi uresničiti trajni mir in sodelovanje med narodi.

Slovanski narodi so imeli v svoji zgodovini burno preteklost. Zgodovina beleži vse polno podvigov, herojstva in velikih dejanj na vseh poljih udejstvovanja. Ogromne žrtve so dali slovanski narodi v preteklosti za ohranjanje svoje svobode. Bili so neporušeni steber takozvane bele civilizacije proti navalom Obrov, Hunov, Tatarov, Mongolov in Turkov.

Danes ugotavljamo z velikim zadovoljstvom, da so se slovanski narodi mnogo naučili in se okoristili z grenkimi iskustvi davne in bližnje preteklosti.

Vseslovanska solidarnost se danes manifestira med nami in a solidarnost je najmočnejše jamstvo za bodoči razvoj in veličino vseh slovanskih narodov. Za slovanske narode se je začelo novo obdobje, doba neodvisnega življenja, gospodarskega, kulturnega in političnega ter miroljubnega razvoja. Vezi med nami niso samo kulturne, one so socialne, gospodarske, politične. Prijateljstvo slovanskih narodov z veliko Sovjetsko zvezo, zaupanje v njeno moč in razvoj pa daje vsem najgloblje vero v trajnost vseh pridobitev, ki so si jih naši narodi priborili v teku zgodovine ter zadnje velike domovinske vojne.

Preprosti ljudje so tudi v tej vojni nosili glavno breme. Ti delovni ljudje so združili okoli sebe napredne in demokratične sile in te sile hočejo mir, svoboden razvoj, neodvisnost in blaginjo vseh narodov. Kljub temu velikim silam, kljub njihovim velikim naporom za obrambo miru in demokracije, pa obstojajo v svetu še danes nepomirne, temne sile, sovražne miru, z imperialističnimi načrti, ki hočejo ubraniti interese vladajočih kapitalističnih razredov, ki bi rade pahnile svet v novo vojno, a še večjo množično morijo.

Mnogi reakcionarni krogi zapadnega sveta ovirajo še danes z vsemi mogočimi sredstvi obnovo slovanskih držav. Prav posebno pa se upirajo narodnostnemu združenju slovanskih narodov. "Kaj more biti bolj krievično kot borba, ki jo vodijo in so jo vodili predstavniki nekaterih dežel proti priključitvi stoletnih slovanskih dežel k jugoslovanski republiki," je izjavil na kongresu vodja sovjetske delegacije Gundorov. Slovanski narodi se ne morejo pomiriti z dejstvom, da bi naj Slovani jugoslovanske republike ostali ločeni od svoje domovine. Slovanski narodi bodo z vsemi dovoljenimi sredstvi borili za popolno združenje vseh Slovanov.

Zmaga združenih narodov nad fašističnimi deželami je največja pomena za nadaljni razvoj napredne demokracije. Demokratične sile se uveljavljajo v svetu in se tudi krepe. Slovanski narodi pa, ki so odvrgli od

sebe spono socialnega in političnega suženjstva, gospodarske odvisnosti mednarodnega kapitalizma, stoje kot predstraža borcev za mir in demokracijo v svetu. Zakaj slovanski narodi so sposobni voditi z drugimi mednarodnimi protifašističnimi, naprednimi in ljudskimi organizacijami borbo proti ostankom fašizma in proti hujskačem nove vojne.

Proti nam se borijo mednarodni reakcionarji s poplavo laži in klevet. In kadar govore o nas, namigujejo na veliko "zelesno zavezo v Vzhodni Evropi".

Te zaveze ne postavljajo slovanski narodi, ker to ne ustreza našim osnovnim interesom. Mi vemo, da se na Zahodu tudi bore za demokracijo in proti fašizmu ter vsem njegovim starim in novim oblikam. Zakaj naj bi se slovanski narodi ločili z "zelesno zavezo" od teh borcev za demokracijo in boljši človeški red? "Zelesno zavezo" hočejo postaviti Churchill in njemu podobni, da bi naščevali Zahod proti Vahodu in da bi rešili svojo omanjano položaje ter dobili na Vahodu nazaj tiste pozicije, ki so jih v tej domovinski vojni izgubili.

Ko rešujejo svoje omajane imperialistične položaje, govore o svobodi govora in svobodi tiska ter namigujejo, da pri nas ni svobode. Naša svoboda je drugačna, kar je v tej svobodi branjen interes delovnega človeka, v takozvani "zapadni svobodi govora in tiska" pa so mogoče vsakršne laži in klevete, v kateri uspavajo delovnega človeka proti njegovim koristim. Delavcu trojijo pesek v oči in ga drže razcepljenega v strokovnih, kulturnih in političnih organizacijah. Ne marajo močnega in enotnega delavskega gibanja.

Tako smo videli to politiko reakcionarjev zlasti v Nemčiji. Medtem, ko so se delavci v coni, ki je okupirana po Sovjetski zvezi, politično združili v enotno delavsko stranko, so nasprotno v coni, ki je okupirana po Anglo-Amerikancih, delavci še vedno politično razdeljeni. Ti "zapadni" politiki hočejo tu oživiti staro nemško socialno demokracijo, ki se je preživela in vneto podpirajo starega Schumacherja, ki se ni nikoli in se ne bo nikoli izrekel za enotnost delavskega razreda v boju za svoje pravice. Angleški list "Economist" je napisal v neki letošnji številki o delavskem gibanju zapadne Nemčije te-le besede: "Socialni demokrati so po svojih načelih in metodah bližji angleški miselnosti demokracije kakor kdor koli drug. Po našem mnenju se mora nuditi odkrita podpora socialno-demokratski stranki v angleški okupacijski coni".

V obrambo svojih kapitalističnih položajev se reakcionarji pojačano naslanjajo na cerkev in religijo. V deželah, kjer je bil fašizem formalno strt, se naslanjajo na desničarske klerikalne stranke in krepe "katoliško internacionalo" in je Vatikan že potrdil 32 katoliških prvakov iz različnih dežel za kardinale, da bi okrepil svoj vpliv v teh deželah. Ne samo na Madžarskem, ali v Jugoslaviji, kjer so baje imenovali zaprtega zločinca in sodelavca okupatorjev dr. Štepinca za kardinale, tudi v drugih državah so podobni pojavi krepitve cerkve za obrambo kapitalističnih položajev.

Ponekod nastopa tudi več ali manj odkrito podpiranje fašističnega gibanja.

Najbolji primer so pred kratkim doživeli naši primorski rojaki. 25 let so jim zaigrali slovanske knjige Mussolinijeve fašisti. Zdaj so zaigrali slovanske knjige in jih pili—(tudi mladinska knjiga "Cieiban" je vmes) — anglo-ameriški vojaki. Itd. itd.

Spričo teh dejstev in manj ali bolj uspešnih kapitalističnih naporov za utrjevanje svojih pozicij, so spoznali slovanski narodi, da je najuspešnejše sredstvo za mir in demokracijo najtesnejša solidarnost slovanskih narodov, ki žive v največjem prijateljstvu

Ob priliki zadnje seje izvršnega odbora ADF, ki je zborovala v Miami ju, Fla., in pozvala CIO na organsko združenje, so se dali slikati tudi ti unijaki "free enterpriserji". Od leve na desno so: George Meany, tajnik-blagajnik ADF, "Big Bill" Hutchison, predsednik karpenterjev in zagrisen republikanec, ter William Green, predsednik ADF. Poleg te "velike trojice" sta v združitvenem odboru tudi John Lewis, voditelj majnarjev in Dan Tobin, predsednik vozniki unije, oba "free enterpriserja."

z veliko in zmagovito Sovjetsko zvezo. V tem boju za mir slovanski narodi pri svoji graditvi reda gospodarske in politične neodvisnosti niti za trenutek ne smejo pozabiti na spletke tistih imperialističnih krogov, ki groze z atomsko bombo in novo vojno.

Vseslovanski kongres v Beogradu je pozdrvil tudi J. Stalin z besedami: "Pozdravljam udeležence prvega povojnega vseslovanskega kongresa, zastopnike vseh svobodoljubnih narodov. Prepričan sem, da bo kongres pripomogel k nadaljnemu utrjevanju prijateljstva in bratrske solidarnosti slovanskih narodov in da bo koristil razvoju demokracije ter utrjevanju miru med narodi."

Na kongresu je bil izvoljen nov medlovanski odbor, sestavljen iz 25 članov. Predsednik medlovanskega odbora je Jugoslovijan Božidar Maslarič, podpredsednik pa: A. Voznesenski, rektor leningradske univerze, W. Mihajlovič, poljski delegat, dr. Z. Nejedlý, česko-slovaški minister ter S. Blagojeva, bolgarska delegatka. Sedež medlovanskega odbora je v Beogradu. Pridonji vseslovanski kongres bo v Pragi leta 1948.

Po zaključku kongresa so odpotovali zastopniki vseh slovanskih držav v našo Slovenijo, kjer jim je bil prirejen prisrčen sprejem. Obiskali so Ljubljano, Bled ter grobove talcev v Begunjah na Gorenjskem.

Osnutek slovenske ustave pred slovenskim parlamentom

Vlada ljudske republike Slovenije je predložila ustavodajni skupščini LRS osnutek ustave, ki ima 129 članov, se deli v tri dela in ima 12 poglavij. Skladno z zvezno jugoslovansko ustavo bo zakonodajna slovenska ustava vse pridobitve gospodarskega značaja. To je podlaga naše ljudske demokracije in pokor gospodarskega razvoja Slovenije. Ker je bila pred kratkim izvedena nacionalizacija pri-

James B. Carey, tajnik-blagajnik CIO je pred senatnim odsekom zahteval odslovitve admirala Phillipa B. Fleminga, načelnika administracije časne kontrole (naslednice OPA), ker je nedavno izdal odredbo za splošno 10% zvišanje rent, kar pa mu je zadnje minuto preprečil Truman in s tem izmaneviral republikance, da bodo morali iti sami po kosinj v ferjavico.

vatnih gospodarskih podjetij tudi v Sloveniji, ko so bile podzavljene vse važnejše gospodarske panoge industrije ter veletrgovine, je bilo s tem podano jamstvo delovnemu ljudstvu, delavstvu, kmetu in intelektualcu tako v pogledu njihove udeležbe v oblasti in državni upravi, v političnem udejstvovanju, organizaciji dela kakor tudi v pogledu socialne zaščite.

V I. delu so povdarjena osnovna načela naše ustave, v II. delu pa je državna ureditev. Prvo poglavje govori o Ljudski republiki Sloveniji, drugo poglavje obravnava ljudsko oblast, tretje osnovne pravice naroda, četrto poglavje citira družbeno-gospodarsko ureditev, peto govori o pravicah in dolžnostih državljanov, šesto govori o odnosu Slovenije do Jugoslavije, sedmo o najvišjih organih slovenske državne oblasti, osmo o organih slovenske državne uprave, deveto o organih državne oblasti upravno-teritorialnih enot, deseto poglavje o ljudskih sodiščih, enajsto o javnem tožilstvu ter dvanajsto poglavje o odnosih med organi državne oblasti in organi državne uprave. III. del vsebuje prehodne in zaključne odredbe.

USTAVA LRS JE V BISTVU PODOBNA USTAVI FLRJ

Slovensko delovno ljudstvo potrjuje v svoji ustavi velika načela kot samostojen in enakopraven narod, ki je s pravico samoodločbe pristal na jugoslovansko državno zvezo z ostalimi jugoslovanskimi narodi v smislu teoretičnih in praktičnih dognanj narodno-svobodilne borbe. Naša ustava nima programskega značaja, kakor ga imajo n. pr. ustave zapadnih demokracij. V ustavi ni ničesar takega, kar bi naj bilo ali kar naj bo, ali stvar, ki naj se uredi tako ali tako. Naša ustava označuje samo dejansko stanje ter ugotavlja že izvršene spremembe našega političnega in gospodarskega življenja. Radi tega je naša ustava stvarni izraz resničnega položaja na Slovenskem. Izraz tiste stopnje, ki je že dosežena v našem razvoju. S tem je ustava postala močno orožje v rokah delovnega človeka in obenem poročilo za njegov progres.

Če primerjamo ustavne borbe pri nas z deželami, kjer gospodari še izkoriščevalski gospodarski red, vidimo, da se v teh deželah še zbirajo napredne sile z namenom, da si pribore tako ustavo, ki jim bo zajamčila človeka vredno življenje, zakaj proti tem silam progressa stojijo nasproti sile kapitalističnih interesov, ki se krčevito drže oblasti zato, da si ubranijo svoj reakcionarni z ustavo zajamčeni red. Pri nas pa smo med narodno-osvobodilno borbo porušili stari izkoriščevalski red; z ustavo smo le ugotovili pridobitve svoje domovinske vojne in si zagotovili razvoj izključno v svojo korist, to je v interesu delovnega človeka.

Casovni komentarji

(Nadaljevanje s 2. strani.)
naseljenca še ni nikdo pravilno ocenil, a prišel bo čas, ko se bo pisala zgodovina ameriških Slovencev in tedaj bo nudil Slovenski narod muzej veliko podatkov.

VPRAŠANJE SLOVENSKE KOROŠKE

Mirko G. Kuhel, tajnik SANS

Slovenska narodna skupina na Koroškem zapisana smrti

Maier-Kaibitsch, vodja avstrijskih nacifašistov na Koroškem, je rekel 10. julija 1942: "... nimamo nobenega interesa, da bi našim nasprotnikom (to je Slovincem) napravili življenje lahko in znoeno s socialnimi pridobitvami naše države ... izrabiti je treba vsa vpliva ... predvsem pa tudi socialnih ustanov, ki ne smejo dati nikake podpore nikomur, kdor govori slovensko."

Sovinstični nacisti niso imeli po propadu Jugoslavije nobenih pomislekov več, kako bi zatrli Slovence na Koroškem. Hoteli so slovensko vprašanje hitro rešiti enkrat za vselej. Z Avstrijo vred je postala tudi Koroška del nemškega rajha marca meseca 1938. To po okupaciji Gorenjske po nemški vojski, ki je sestajala v glavnem iz koroških mobilizirancev, se reče šovinističnih Nemcev in nemurjev ter seveda naravnih sovražnikov Slovencev, je pa tudi Gorenjska z Mežiško dolino bila priključena h Koroški. Naloga za uničenje slovenstva je postala še toliko bolj potrebna, da bi bila "enotna in nedeljiva" Koroška čimbolj sposobna potujeti tudi novo priključene slovenske predele. Maier-Kaibitsch je dobil naročilo, da tudi to priključeno ozemlje "napravi vse in popolnoma nemško". Smatral je, da je vojni čas najbolj primeren in pripraven za doseg tega namena. V spodnji dvorani Mikhevega hotela v Ljubljani je leta 1942 dvakrat predaval in razkladal Nemcem svoje načrte. Kako so Nemci take cilje uresničevali z množičnim preseljevanjem, streljanjem in odvažanjem v koncentracijska taborišča, smo tudi v Ameriki že slišali. Istih metod se je posluževal na Koroškem tudi Maier-Kaibitsch in užival najvišjo državno podporo in zaslobilo. Hotel je biti še bolj temeljit in hitrejši, da bi tako prišel čimprej do cilja, za katerega so delali nemški šovinisti že desetletja in desetletja, on sam pa vse svoje življenje.

Najbolj radikalno sredstvo za temeljito in splošno uničenje koroških Slovencev (vključivši seveda tudi Gorenjce), naj bi bila popolna preselitev vseh Slovencev, narodno zavednih in nezavednih. Tukaj je važno poudariti, da so nemški potujevalci slovenskega naroda narodno nezavedne Slovence pritegnili na se in z namenom, da so jih izrabljali za svoje podle načrte. Dobro so se zavedali, da vzlic njihove odvisnosti od nemških delodajalcev ti Korošci niso bili Nemci, pa če so se stokrat zapli za Nemce. In zaradi tega so nameravali tudi z njimi radikalno obracunati.

Načrtno izseljevanje Slovencev so pričeli Nemci izvajati že spomladi 1942, ko se je nemška vojna mašina pričela valiti proti vzhodu, na Kavkaz in Volgo. Le tisti, ki ne pozna stoletnega nemškega potujevanja na Koroškem, bi lahko trdili, da so bila teroristična dejanja Hitlerjevega režima gola slučajnost. Faktično pa je to bil le izraz kronične brezmejne mrznje do slovenskega naroda na Koroškem. Preganjanje Slovencev se je pričelo že v republiki Avstriji takoj po plebiscitu. Avstrijanje in izganjanje zavednih slovenskih ljudi se je izvajalo po starih preiskušanih metodah. Če se jih drugače niso mogli iznebiti, so jih prestavili v neslovenske kraje. Preganjanje je bilo okoli 400 delavcev in obrtnikov, 25 duhovnikov in 130 drugih izobraženih. Otroci so do takrat še imeli dvojezično šolsko čitanko, toda ker so Nemci hoteli, da Slovenci izginejo s površine, so morali otroci te knjige prinesiti v šolo, jih zmetati na grmado in gledati, kako so gorele pred njihovimi očmi. Latinica je bila zamenjana za gotico. Od 1938 nadalje so po koroških vaseh ustanavljali otroške vrte (Kindergarten), s katerimi naj bi se pospešila germanizacija slovenskih otrok že v prvih letih življenja.

Na Koroškem je že v prejšnjih letih odločil o narodnostnih vprašanjih Heimatbund (Domovinska fronta), ki je imel tako veliko moč, da so ga Slovenci v grenkih besedah označevali za "deželno vladno za slovensko ozemlje na Koroškem". V njem so se zbrali največji sovražniki slovenstva in so vodili boj proti slovenskemu narodu pred plebiscitom, ob plebiscitu in vsa leta pozneje. Za veleizdajalca so imenovali vsakega, ki se je pri ljudskih štetjih prijavil za Slovenca. Po priključitvi v nemški rajh je Heimatbund ostal nacistična organizacija tudi formalno. Pa tudi klerofašistični režim Heimatbunda ni bil glede ravnanja s Slovenci dosti boljši, se reče bil je še boljši v preganjanju Slovencev, kajti odpravil je še zadnje slovenske izobražence: 69 duhovnikov in 48 laikov. Nova nacistična oblast se je namreč sporazumela tudi s škofijskim ordinariatom, — in kakor prej iz šole, je moral sedaj slovenski jezik iz cerkve. Slovenski duhovniki so bili izgnani s svojih mest, ki so jih zasedli Nemci.

Znani slovenski župnik Štefan Singer je zaradi mučenja umrl. Mnogi so morali že takrat v koncentracijska taborišča. Župnika Poljanca so v ječi zastrupili; župnik Ivan Starc je bil preganjan na Gradiščansko. Predsednik Slovenske prosvetne zveze dr. Tischler je moral v Brezno ob Bodenskem jezeru. Nemci so zaplenili premoženje vseh 60 slovenskih prosvetnih društev, premično in nepremično premoženje Mohorjeve družbe v Celovcu, vse premoženje 40 slovenskih hranilnic in posojilnic ter vseh zadrug (a premoženjem Z a d r u ž n e zveze vred). Ustavljen je bil edini slovenski list "Koroški Slovenec", ki so ga že v prejšnji dobi pregnali s Koroškega in se je moral zateči v češko tiskarno na Dunaj. (Koroški Slovenci sedaj izdajajo na Dunaju že drugo leto "Slovenski vestnik", čigar prve številke so dospelo zadnji teden v SANSov urad. Očividno je, da angleška vojaška uprava v Celovcu ne dovoljuje izdajanje slovenskega lista v slovenski Koroški in so se izdajatelji morali zateči v rusko cono na Dunaju. Na Koroškem še vedno izvajajo policijsko oblast bivši nemški nacisti, Maier-Kaibitsch et Co., ki so zamenjali hitlerjanski ključasti križ za zvezastiški kokard in v nadaljevanju z delom, ki so ga zaprčeli pod Avstrijo in vršili pod tretjim rajhom.) Prišlo se je naseljevanje nemških kmetov, kupovanje slovenskih kmetij, bankrotiranje itd. Naseljenci so bili večinoma protestanti iz Prusije, ki jih je podpirala napoluradna Berlinska družba za naseljevanje.

Prvi izseljevalni vihar je prišel nad koroške Slovence spomladi 1942, ko so do zob oborožene gestapovske drhali planile nad mirne slovenske vase od Dječih in Celovca pa dol do Karavank in od Pliberka v Podjunu do Šmohorja na Zilji. V nekaj minutah so morali slovenski kmetje z otroci, ženami in starci in malenkostno prtljago zapustiti svoje domove in zemljo, ki so jo s svojimi dedi obdelovali že 1300 let. Več sto družin je bilo odpeljanih v nemška koncentracijska taborišča. Spričo "nezdruživ" razmer na Koroškem leta 1946 še ni bilo mogoče natančno ugotoviti točnega števila pregnancev. Zavezniška uprava na Koroškem ni šla Jugoslaviji na roko. Vendar je ob obletnici preselitve bilo dognano, da je bilo med 14. in 15. aprila izgnanih nad 273 slovenskih družin. To so bile predvsem družine iz šmohorskega, beljaškega, celovškega, velkovoškega in wolferškega okraja, nekaj družin pa tudi iz šentvidskega (Mostič). Vso zemljo, vredno več milijonov predvojnih šilingov, je oblast zaplenila.

Po metodah je bila selitev Slovencev le policijska aretacija ljudi, ki so baje bili državni nevarni. Po cilju, ki so ga zasledovali, pa je to bila le strahovalna poteza, ker so nacisti hoteli z aretacijo najzavednejših

in najuglednejših Slovencev spodmakniti tla za kakršno koli revolucionarno gibanje med koroškimi Slovenci.

Spomladi 1943 so se Nemci zopet pripravljali za preseljevanje Slovencev. Ljudje pa so nestrpno čakali prilike, da s svojimi družinami pobeogne v planine, kajti iz Celovca so prihajala poročila, da bodo izselili kar 50 tisoč koroških Slovencev in to — v Ukrajino. Po deželi sta med narodom zavladala strah in groza.

Nenadoma je postalo vse tiho. Kaj se zgodilo? Sovjetske armade so dosegle nad Nemci eno izmed največjih zmag pri Stalingradu in začele poditi nacistično zver proti njenemu brlogu — nazaj, nazaj in vedno nazaj. Na Koroškem je zavladal strah, toda ne med Slovenci, temveč med celovško gospodo. Nemški poraz pri Stalingradu je pomenil novo upanje za koroške Slovence, nove skrbi za njihove sovražnike. Maier-Kaibitschev načrt za preseljevanje je moral ostati v miznici. In kaj je dočel ta načrt?

Da se vsi koroški Slovenci preselijo v pokrajino, ki leži od Harkova in sapsadno od Rostova, Slovenci z Gorenjske pa na Krim. Za vsako posamezno občino je bil že določen kraj, kamor naj bi bilo slovensko prebivalstvo preseljeno. Ta načrt so potrdile tudi izjave koroških vojakov, ki so bili prisilno mobilizirani v nemško vojsko in so se borili na vzhodni fronti. Med Harkovom in Rostovom so videli že izdelane in pripravljene nove barake, na katerih so bili napisani koroški krajev in občin. Podobne barake so opazili na Krimu, kjer so nosile napis iz radovljanskega in litijskega okraja. V te barake so hoteli nacisti preseliti vse slovensko prebivalstvo iz Koroške, Gorenjske in litijskega okraja. Pokrajini sami so dali ime Nova Koroška — Neukarnten. Maier-Kaibitschev načrt je izpodletel, ostal pa je neizpodbitna priča proti Nemčiji in proti Avstriji o njeni skupni nameri, da slovenski narod radikalno iztrebita z etnično slovenskega ozemlja.

Stalingrajska zmaga pa je še drugače posegla v usodo slovenskega naroda. Čeprav se je odigrala na tisoče milj daleč, so se njene posledice poznale tudi na Koroškem. Korošci sami so znali ceniti veličino sovjetskih zmag. Partizansko gibanje na Koroškem, ki je radi izseljevanja in represalij bilo zastavljeno, je od tega časa dalje dobilo občutno večji in širši obseg in je postajalo čedalje bolj borbeno. Korošci so se zavedali, da je njihova usoda povezana z usodo ostalih Slovencev in Jugoslovancev, katerim je Stalingrad vtil nove upe in zaupanje v zmago nad stoletnim sovražnikom vsega slovenstva.

Preprosti slovenski narod na Koroškem se je čela v uri preteče iztrebitve zavedel, da je njegov obstoj mogoč le v družbi ostalih Slovencev, ostalih Jugoslovancev, katerim vsem je pel Prešeren pred sto leti—

"... tja bomo našli pot, kjer nje sinovi si prsto voljo vero in postave."

Koroška je bila dolga, dolga leta operacijsko izhodišče nemškega "pritska na Jadransko morje", germanizacije Slovencev, vsakovrstnega nasilja. Za časa monarhistične Avstrije vprašanje nacionalne skupnosti Slovencev, razen Beneških Slovencev, sploh ni bilo važno vprašanje, kajti dasi razdeljeni v Kranjsko, Štajersko, Koroško, Goriško in Primorsko, je večina Slovencev spadala pod eno skupno državo. Te skupnosti pa del Korošcev ni znal pravilno ceniti, ko je leta 1920 bilo treba izbirati med Jugoslavijo in Avstrijo. Te nezavednosti pa niso bili krivi sami Korošci, temveč splošne tedanje razmere, o čemer sem že razpravljal v prvem delu Vprašanja slovenske Koroške.

(Se pride.)

Zdenko Petersilka

IVAN CANKAR

I.

Snoči se je dovršila tragedija v naši ulici, kakor se vrše neprestano, brez glasu in brez spomina. Prebledel bi človek, če bi se pred njegovimi očmi nastezaj odprlo to sivo, brezkončno zidovje. Nikjer drugod ne more biti tako globoko in silno hrepenenje v daljavo, preko obzorja, nikjer drugod tako velik strah pred sedanostjo in tako otroški up v prihodnost. Zato pač me je bil pahnil vihar v ta temni kraj . . .

Zgodilo pa se je, kakor bom povrsti povedal. V zgodnjem času svojega prebivanja sem slonel nekoč ob oknu in tedaj se je prikazala na ulici črna procesija; bližala se je počasi, s truščem, krikom in smehom. Sami otroci so bili; umazani, kričavi, gologlavi paglavci, kuštrava, bos dekleta; sredi kričev, plešoče procesije pa se je zibal čuden par. Moški je bil zelo dolg in strahovito suh, od daleč je označeval jetiko in pijanost; na glavi je imel obnošen cilindar, nosil ga je postrani, visoko nad čelom; oblečen je bil v črno suktno s škripci; preohlapna in prekratka mu je bila, na hrbtu so se vile gube, iz rokavov pa so daleč molele gole, tenke, poraščene roke; tudi ozke, svetle hlače so bile prekratke zanj in so se neprestano zatikale v čevlje; namesto srcaje mu je visela izza telovnika umazana, zmečkana smizeta, okoli vratu pa je bila zavezana rdeča ruta, ki se je bila premaknila, tako da je visela pentlja na ramo namesto na prsi. In ves, kakor je bil, je bil podoben diurnistu, ki so ga bili zaradi pijanosti pravkar zapodili iz službe. Samo obraz njegov ni bil obraz pijanca po poklicu, tudi ne obraz čemernega, zaprašnega diurnista. Razodeval je, kakor je bil dolg in suh in bled, neizmerno dobrodušnost in neizmerno brezskrbnost. Drobne, zalite oči so gledale veselo, cukreno-sladko; upali jetični obraz je bil ves kakor od solčnih žarkov oblit.

Zenska, ki ga je vodila pod pazduho, je bila veliko manjša od njega, segala mu je komaj do rame. Njen obraz je bil rdeč, zabuhel in jokav; brezskrbna dobrodušnost je ležala tudi na njenih debelih, v jok napetih ustnicah. Na glavi je imela zelo majhen okrogel slamnik, ki je visel postrani na kuštravi frizuri; svetla, obnošena bluzja je bila z rdečim vinom polita, krilo je bilo blatno.

Obadva sta bila pijana in sta se opotekala s tiaka na cesto, s ceste na tlak; ona se je trudila, da bi stopala pokonci in usmerjeno, da bi gledala resno in namirno; njega pa je opotekanje očitno veselilo in zdelo se mi je, da je celo nalašč pretiral. Visoko je vzdignil nogo, visoko zamahnil s golo levico, potegnil je žensko jadrno s ceste proti zidu in se je zasmel naglas.

Okoli obeh se je vrtil neprestano droben, morda sedemleten deček, zelo spodobno oblečen, ves objokan in ihtič. Takrat sem se začudil njegovim velikim, globokim črnim očem, kakor jim še nisem bil videl enakih; obraz je bil tako droben in nežen, da so sijale oddaleč samo črne oči.

"Petersilek in Petersilka!" so kričali otroci. Pijanec se je ozrl naokoli in je vzdignil dolgo roko.

"Jaz se ne pišem Petersilek, ljubi otroci,

temveč Petersilka. Obadva se piševa Petersilka, jaz in moja žena, in nobeden od naju ni Petersilek. Kolikokrat sem vam že to razložil! Ampak kakšna je vaša vzgoja, ljubi otroci! Kaj nimate matere, ne očeta skrbnega? Spomin je treba negovati in zgodnji mladosti — povejte to svojim materam in očetom skrbnim!"

Ozrl se je v okna, ki so bila vsa nastezaj odprta, in je vzdignil roko še višje.

"Ve matere tega mesta in vi očetje skrbni!" Odzdravil mu je glasen krohot, usul se je od oken na cesto kakor toča. Žena je bila razžaljena in je zaklicala z jokavim glasom:

"Kaj se smejete? Rajši poslušajte pametno besedo!"

Otroci so stali v kolobarju in so strmeli na pijanca z veselimi pričakovanjem.

"Zakaj bi se ne smejali, duša mila? Smeh je solnce življenja. Le smejte se, ljubi otroci; otrok, ki se veselo smeje, ni hudoben. Glejte ve matere, tudi jaz imam sina, zlato dete, nedolžno in blago, kakor cvet na polju. Lep je njegov smeh . . . kje si, Zdenko?"

Deček je stal pred njim in se je tresel kakor v mrzlici; lica so bila mokra od solz, oči pa so bile čisto jasne, globoke in tihe.

"Kaj si jokal, Zdenko? Čemu pa si jokal?" V resnični začudenosti je vzdignil pijanec obrvi, pogladil je sina po lepih laseh, nato je segel v žep.

"Glej, Zdenko, desetica je. Kaj si boš kupil zanjo? Sediva, Zdenko, sedi poleg mene, zato, da se bova pogovarjala, kaj si boš kupil za to svetlo desetico?"

"Kam bi sedla, oče? Ne maram desetice."

"Kam da bi sedla? Glej, koliko je prostora, kako velik je svet! Koj tja ob zid, tja v senco!" Nenadoma se je razlegel smeh in zmagoslaven krik za hrbotom pijanca. Petersilka se je ozrl z veselim obrazom.

"Kaj pa ste uganili, otroci?" Žena je sklenila roke pred obrazom in je vzdignila jokaje:

"O brezbožniki, hudodelci!" Paglavci, ki se je smejal sredi ceste kuštrav in bos, je bil privzdignil Petersilkove dolge škrice ter jih pripel z iglo visoko na hrbet, tik pod umazani ovratnik.

Pijanec se je zasmel ves srečen.

"Zakaj pa odpenjaš, Anka? Naj imajo otroci svoje veselje. Duhovit fant, lep talent, česa se ne domisli!"

Zdenko je gledal s črnimi, tihimi očmi in je iskal. Nato je šel počasi preko ceste, ves droben in slaboten, z umerjenimi koraki je šel, počasi, kakor truden. Nenadoma je planil proti kuštravemu dečku, planil mu je v lase in ga je zalučil na tla; pokleknil je nanj in mu je bil v obraz z obema rokama.

V prvem trenutku je utihnila vsa ulica v silnem začudenju, strahu podobnem. Nato pa so prihitele iz več debele ženske, prihitele so golokroki moški, otroci so planili na Zdenka in živa gruča drobnih teles se je valjala v prahu.

Pijanec je stal kakor omamljen, smehljaj se je čudno in nogo se mu tresle.

"Ljudje božji, kaj počenjate! Ne greha, ljudje božji!"

(Dalje prihodnjič.)

dalje bolj gosto so to pesem spremljali suhi, treskajoči poki pušk. Kmalu so naši po višinah nadkrili švabe, čeprav so ti bili še enkrat tako številni. Začeli so se umikati v jarek tembolj naglo, čim več besnega kričanja je bilo od njih slišati. Končno se je ta gonja kakor plaz gnala dol proti Ribnici. Na njihovi strani je padlo 12 oficirjev in podčastnikov. Mi bi bili razen nekaj ranjenec brez izgub; a v zadnjem trenutku, ko so Nemci že divje bežali, je naš administrator Slavko preveč vneto drvel za njimi; tik pred njim se je vzela izza skale nek nemški podčastnik in naperil pištolo, kar je storil tudi Slavko ter sta se tako oba iz neposredne bližine smrtno zadela. Pri zasledovanju je padel tudi borec Branko iz Tržiča. Četa jima je uredila skrit grob ob žuboreči Ribnici ter jima izkazala poslednjo čast. Tam čakata, da jima osvoboje-

na "Črna gora" pripravi dostojnejši poslednji počitek. Pozneje se je slišalo, da so Svabi, ki so pribežali v Borovljane, v svoje opravilo naše število neizmerno povečali. Med seboj pa so se žolčno prerekali, kdo da je zakrivil njih polomijo. Nagnali smo jim tak strah, da se še po svoje mrtve niso upali priti. Kmet Žerjav jih je moral prepeljati v Borovljane. Podobne praske so se vrstile vso zimo. Ob vsakem novem snegu pa so Svabi organizirali večje hajke, pred katerimi smo se morali umikati, dostikrat tudi črez Škrbino, 2000 m visoko za rezo v Košuti, na "Gorenjsko" t. j. na planine ob južnem pobočju Košute. Tudi za božič 1944 nas je hajka prisilila, da smo praznike praznovali tam na prostem in na položajih, jedli pa smo one tri dni samo enkrat. —(Slov. Poroč.)

MED REZIJANI

ko so se od gornjega Tilmenta še oglašale strojnice in minometi

Bilo je nekaj dni pred Božičem 1944, ko sem z mešanimi občutki zapuščal Rezijo, ta posledni košček naše zemlje na skrajnem zapadu. Nebo je bilo pokrito s svinčenosivimi oblaki, iz katerih je na gosto naletaval sneg, ki ga je veter s severozapada zanašal potniku v obraz. Mimo mene so šle Rezijanke, ki sem jih srečaval zavite v temne volnene ogrinjalce, ki so si jih same splegle doma. Spotoma so kljub mrazu pletle nogavice ali s preslico predle volno.

Temni oblaki so se kotilili z alpskih vrhov, po dolini pa se je leno vila Bjeta, Velika Voda, kot jo imenujejo Rezijanke, tako da je zbujalo vtis, da je Rezijanska dolina še bolj uklenjena v svoje gore in temne gole gozdove. Lično zidane vasice so se komaj videle v medlih obrisih iz snežnega meteža.

Le s težavo sem se ločil z Osejan, kjer je imel v prostorih osnovne šole rezijanski bataljon svojo streho. In pa od prijaznega vaškega župnika Artura, ki je tesno sodeloval z narodno-osvobodilno vojsko. Na Krnici, tam, kjer pot zavije iz Doline Bjele v Učejško dolino, stoji na mali ravnici prva večja staja, nekaj nižje pa mična cerkvičica sv. Marije Device.

Trudni in upehani so bili aktivisti in tovariši, ki so bili z menoj. Ustavili smo se pred prvo planinsko kočjo, iz katere se je svalkal modrikast dim. Krog prijetno prasketajočega ognja so v njej posedali partizani, ki so tvorili z mule hrano iz Učejše rezijanskemu bataljonu v Osejanah. Uslužno so nam ob ognju napravili prostor.

Planšarji in kleparji Med skupino partizanov je bilo tudi nekaj domačinov iz Rezije. Pozanimal sem se za njih šege in navade in za življenje Rezijancev. Kmalu smo se zapletli v živahen razgovor. Povedali so mi, da se tod na Krnici, v Laški planji, pod Muzci, v Pustem gozdu pod Sartom in na prisojnih polih gora pomladi, ko se sneg stopi, ko prične drevje brsteti in travniki ozelene, ljudje z družino in živino selijo v planine. Vasi ostanejo puste in prazne.

Skrbni živinorejci, moški in ženske požanjejo s srpi vso travo med pečnami, kamor ne moreta ne govedo ne drobnica, ta-

ko da imajo dovolj krme tudi za zimo. Živinorejca jim donaja edine dohodke. Obdelane zemlje imajo prav male in še ta je zelo skopa. Tako je življenje Rezijanov zelo trdo. Čelo žene se krivijo pod težkimi bremen. Moški ostanejo doma le v zimskem času, poleti odhajajo v tujino za zaslužkom. Največ se bavijo s kleparskimi deli, z vezanjem loncev in popraviljanjem dežnikov. Med njimi so dobri brusarji.

Rezijani so živeli zgolj pastirsko življenje, po gospodarskem sistemu zapadnih Slovanov vse dotlej, dokler niso prišli pod Italijo, ki jih je visoko obdavalila. Zato so se pričeli množično odseljevati. Po ljudskem štetju iz leta 1880 sta ostali doma le še 3/4 domačinov. V Osejanah je bilo na pr. vpisanih 1451 prebivalcev, a dejansko jih je bilo le 892. Enako je bilo razmerje v Stólbici, Njivi, Učej in na Ravenci.

Ko je v letu 1420 Beneška republika zasedla tudi Rezijo, jim je pustila vse svobodščine in tudi lastno samoupravo kot Nadiškim Slovincem. Te občinske svobodščine je ukinila šele avstrijska monarhija, ko je poleg Ilirije dobila pod svojo oblast tudi Rezijo. Popolnoma pa je občinsko avtonomijo zatrla Italija.

Po zgledu svojih dedov so Rezijani v jeseni leta 1944 izvolili odbore ljudske oblasti, ki so tesno sodelovali s Titovimi partizanskimi edinicami. Mnogo jih je tudi svoje življenje dalo za novo Jugoslavijo. Tako so nacisti v Nemah obesili Ivana Butula, komandanta garibaldiskega bataljona.

Krepak rod pod Kaninom in Muzci

Naglo je minil čas ob takih pomenkih, krepak stisk rok in ubrali smo jo po novi zasneženi cesti, ki so jo zgradili Italijani pred drugo svetovno vojno z Žage ob Soči do Krnic in vojaške svrhe. Prenočili smo v Učej pri neki partizanski edinici. Naslednjega dne smo nadaljevali pot hkratu s partizansko predhodnico. Iz Plandimeje smo proti vrhu Stola gazili sneg do pasu. Po naporni hoji smo se ustavili pri pastirskih kočah pod Stolom.

Premotil nas je ropot bližajočih se motorjev. Kmalu smo za-

pazili nad nami roj belih večjih in manjših jeklenih ptic. Nekateri so puščali za seboj dolge bele vlečke. Bila so zavezniška letala, ki so brzela proti Nemčiji. Kmalu se je čulo silno grmenje in zrak se je tresel spričo močnih eksplozij v bližnji Avstriji. Tam daleč od gornjega Tilmenta so se oglašile strojnice in minometi. Partizani so se spoprijeli z nacisti. Branili so zapadne meje naše domovine.

Danes, po dveh letih, po skupnekeri najraje spet barantani zmagi nad sovražnikom bili za našo kožo. Hočejo nas ločiti ne samo od naših najzapranejših bratov Rezijanov, kjer še danes živi krepak slovenski rod, ki nam odpira močnega pogled v davnilno zapadnih Slovanov, ki so bili prvi prebivalci teh gora in mirni pastirji, ki so se opletli s svojimi čredami v staji in tamorje. Po tolikem trudu in težkem boju ne damo ne naših najzapranejših bratov ne naše Gorice.

—Tržiški dnevnik.

USPAVALNI STROJ

Nešteto je ljudi, ki za vrage ne morejo zaspati. Obracajo se na levo, na desno, štejejo od eden do sto, začenejo znova, a zaspati le ne morejo. Zaspali bi šele proti jutru, trudni in izmučeni, a tedaj je čas, da vstajajo. Za te je izumil neki zdravnik poseben uspavalni stroj. V tem stroju je majhna priprava, ki oddaja tri četrt ure nepretrgoma zelo dolgočasen, uspavalen glas. Omeniti je treba, da šteje ta stroj že nekaj let. Dobri izumi rabijo pač precej časa, preden se uveljavijo. V koliko upravičuje ta izum nade, ki jih stavijo vanj nespečnejši, nismo utegnili dognati.

Razni mali oglasi

SMART GIRLS

LIKE TO WORK IN THE FRIENDLY ATMOSPHERE OF

MOTOROLA

The Best Radio Place in Town

STARTING RATE 83c With Experience, 94c Automatic Raises to

\$1.04

4545 W. AUGUSTA BLVD.

NAROCNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Feb. 28, 1947), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročina. Ponovite jo pravčasno, da se vam list ne ustavi.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priložni eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to priložje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bi zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvu znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdruf. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.80	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.80	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.80	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$8.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. društva št.
 Naslov
 Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:
 2. Čl. društva št.
 3. Čl. društva št.
 4. Čl. društva št.
 5. Čl. društva št.
 Mesto Država
 Nov naročnik Star naročnik

Razni mali oglasi

ALI GLEDATE ZA DOBRO PLAČO IN STABILNOST? Telefon kompanija ima nekaj takih prilik

HIŠNICE
(JANITRESSES)

Takoj od sobotna plača 72 1/2 na uro, po treh mesecih 77 1/2 na uro in po šestih mesecih po 82 1/2 na uro

ZENSKJE ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA

Delovne ure od 5:30 pop. do 12 ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY

v uposlovalnem uradu za iskanje v prtiličju

309 W. WASHINGTON ST.

Njegova udobna gorkota odpomore trpljenju

HRBTOBOLA

• Pridružite se milijonom, ki prisegajo na Johnson's BACK PLASTER—naravnost, da odmore hitro hrbtnim bolečinam. Preskuten po zdravnikih s stotinami ljudi, da deluje!

• Uporabljati ta plaster, je kot bi jemali gorkotni "pad" na delo s seboj. To milo zdraviljenje premaga kroženje, GREJE vaš hrbet, olajša bolečine in okorelost. Je čisto. Njega moč ostane za več dni.

• Johnson's BACK PLASTER varuje proti hladu, zveži mišice, da pomagajo ravno na boleč prostor. Narejen pri Johnson & Johnson—ime, ki pomeni kakovost že petdeset let. V vseh lekarnah.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice člani, ki jih društva izvolijo v ta svrhu.

Waš nastavljeni lokalni in poslovalni zastopniki za določene okraje so:

Louis Barbarich, za Milwaukee Wis. in okolico.

Anton Jankovich, za Cleveland Ohio in okolico.

Frank Klun in Chisholma, Minn. za Chisholm in okolico.

Frank Cvetan in Tire Hill, Pa. za vso srednje-vzhodno Penno.

Anton Zornik in Herminie, Pa. za vso zapadno Pennsylvania.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam polije svoje naročnino direktno listu

PROSVETA
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

S partizani na Koroškem

Šašel Srečko

(IZ SPOMINOV KOROŠKEGA PARTIZANA)

Slovenski koroški partizani so bili na vsem ozemlju bivšega Hitlerjevega nemškega rajha prvi in edini, ki so se z orožjem uprli nacističnemu nasilju in aktivno nastopili v borbi proti fašizmu na strani zaveznikov. Iz spominov koroškega partizana Srečka Šašila objavljamo naslednji odlomek, ki priča, kako težavna je bila borba, ki so jo vodili koroški partizani:

Zgodnja zima je pritikala čimdalje huje. Ljubeče je odevala zemljo v svojo belino, neizprosno pa izročala naš partizane ne samo zlemu mrazu, tudi zlim zasledovalcem. Divja jaga neprestanih švabskih hajk je v tekmi s severno burjo zavijala v teh gorah, partizanom ni privoščila mirnega koticčka, še počitka ne. Prav redko kdaj se je bataljon mogel namestiti in o greti pod streho kake osamljene kmetije. Kajti prav tedaj, če so sile narave zunaj najbolj besnele, je bila tudi nevarnost največja, kakor je pokazala bridka skušnjava pri Vgrizu, večina borcev je bila stalno na položajih, na straži in v zasedi. Tudi je moral bataljon stalno menjavati položaja, da ne bi bilo iznenadenja, stalno je bil na premiku. Pri tem je silno trpela obleka, zlasti obutev, obnavljati pa se je to moglo skoraj samo iz ple na kake uspele akcije. Kaj čuda, da je pri vsem tem odpovedala tudi železna utrjenost marksiterih borcev. Zboleli pa so skoraj izključno na ozeblinah,

drugih boleznih takorekoč niso poznali. K temu so prišle še zgube na mrtvih in ranjenih pri neprestanih spopadih z Nemci. Razredčeno število borcev se je moralo spopolnjevati tudi z aktivisti. Tako sem bil ob nastopu prave zime še jaz poklican v bataljon.

Takoj na to smo izvršili premik v Sele. Tak pohod se je vedno izvršil ponoči, pa še tedaj je bil zvezan z velikimi nevarnostmi. Kajti pot je vodila preko Reberce, tik mimo nemške postojanke pri cerkvi in šoli, ter ne daleč od one pri Boštu in na Hubi. Prekoračiti smo morali ljubeljsko cesto nekako na sredi med postojankama Nemcev v Sopotnici in v Brodeh; zlasti ta prehod je bilo treba predhodno zavarovati z močnimi zasedama na obeh straneh. In še je bilo treba premagati prelaz na Oselcih, kjer so Svabi pogosto prežali v zasedi. Onstran Oselce, kamor je bataljon navadno prišel proti jutru, smo bili že v občini Sele. Ta občina zavzema vse severno vzhodje in severne

dele Košute ter se po značaju terena deli na izrazite tri dele: na vzhodu Šajda tvori prehod na Obirsko—in srediini Polog s cerkvijo, kjer je bila tudi švabska postojanka, na zapadu (proti Ljubelju) pa najbolj gorati in razorani del, kjer je samo ozepek pav ob potokih v Srednjem in Zavrhnem kotu ter južno pobočje Grlovec. Prebivalci Kočani se od nekdanj štejejo med najponosnejše Selane ter so temu ponosu dali izraza s tem, da so svoj gorati svet nazvali "Črno goro", sebe pa "Črnogorce". Med temi Črnogorci se je bataljon čutil razmeroma najbolj varnega, kajti švabske postojanke na Bajdišah in pri cerkvi so bile dosti oddaljene, domačini zanesljivi in z nami povezani, kako presenečenje zato malo verjetno. Če ni besnela kaka švabska hajka, se je bataljon edino še tu mogel razmestiti na posameznih kmetijah ter se v burji zaleči pod streho.

Tako je četa, kateri sem bil dodeljen, v zgodnjih jutranjih urah nadaljevala svojo pot v zavarovanem pohodu od Majarja proti Mlečnikom. Na ostrem ovinku seče (senožeti) pa je predhodnica trčila neposredno na močnejšo patroljo nemške policije. Njihov krik: Banditen vor runs, Feuer frei!, je sprožil puške in mitraljeze na obeh straneh. Razvili smo se v strelce in zavzemali predvsem višje položaje, kar pa ni bilo lahko v snegu, segajočem mestoma do pasu in celo do prsi. Čim dalje bolj rezko so prasketale v mrzlo, jasno jutro mitraljeze, čim

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabija za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY
2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804